

лаетски центъръ,—други придшли отъ самото Кралство около сръбскитѣ тукъ консулство и училища, като чиновници и занаятчии.¹⁾ Послѣ, въ гр. Тетово нѣколко сръбски кжши сж прѣселенци отъ Призрѣнъ—обългарени по езикъ, и най послѣ въ Солунъ—около 100 души,—всички врѣменно живуци, като чиновници и училили въ сръбскитѣ консулство и училища и като комиссионери въ търговията съ Сърбия. Идатъ слѣдъ това сръбоманскитѣ общини, които все до сръбската вѣоружена пропаганда се ограничаваха въ Тетово и Куманово (отъ стотина кжши власи и българи, бидѣйки още прѣзъ черковната ни борба на страната на патриаршията и впоследствие се обявяватъ за сръбомани. По другитѣ градове изъ Македония, пише Кънчовъ за врѣмето си (до 1900 г., Македония, стр. 123), има отдѣлни пропагандисти на сръбизма, но сръбеюци се нѣма.²⁾

Нуждно бѣ да се изтъкне горнето за да се види какви придобивки извоюваха сръбитѣ въ Македония особено слѣдъ 1900 г., и какъвъ е размѣра на сръбоманитѣ днесъ тукъ.

Нека наблѣгнемъ още на едно обстоятелство: сръбската пропаганда въ български покрайнини не е могла да хване коренъ освѣнъ въ числящи се къмъ патриаршията български села—между българи патриаршисти—гъркомани. Рѣдки сж случаитѣ щото екзархисти да ставатъ сръбомани, ако не подъ вѣоружения натискъ на сръбскитѣ чети и съдѣйствието на турската властъ—всичко това въ най-последне врѣме, особно слѣдъ хуриета (1908 г. юли). Цѣлия тоя материалъ за разни форми споредъ усиленостъта на годинитѣ—сръбомани отъ гъркомани—по езикъ въ нищо не се отличава отъ сръ-

1) Кънчовъ, гр. Скопие, *Исп.* 55—56, 21, 23. Въ скопската околия имало едно сръбско-бошнашко село Хасанъ Бегово, съ бошнаци-мухамедани, прѣселени изъ Босна въ ново врѣме

2) Съгласно схшия (Македония, 174-175) въ св. Гора—особна каза съ мѣстно самоуправление—състояща се отъ 20 мѣнастири, 13 скита и около 800 келии и каливи (пустинначески колиби) нѣма нито единъ сръбски мѣнастиръ нито сръби монаси Другъ е вече въпроса, кагато се съдѣйствието на руската дипломация, на патриаршията и Портата, сръбитѣ отнеха отъ българитѣ Хилендарския мѣнастиръ, гдѣто, впрочемъ, монаситѣ, ако и станали впоследствие сръбомани по неволя, пакъ сж българи по произходъ и езикъ. Считаю за неизлишно да приведа тукъ слѣднето историческо звѣдене за българскитѣ мѣнастири въ Св. Гора, нагдѣ не използвано въ нашата литература. Длъжимъ го на дълго живуци въ Турция въ епохата на Мухамедъ IV английски дипломатъ Русаитъ Споредъ него между Св. Горскитѣ мѣнастири *български* били: Хилендарския, Зографски, Св. Павелъ и Хенорфъ (?) Вижъ *The present state of the Greek and Armenian churches*, p. 240-244.